

• № 22–24 (646–648) • СЕРПЕНЬ 2020 р. • ЗАСНОВАНИЙ У ЛИПНІ 2002 р. •
• ВИХОДИТЬ ТРИЧІ НА МІСЯЦЬ •

За сприяння Міністерства освіти і науки України
Учасники проекту: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, КМПУ ім. Б. Грінченка

Наукові основи управління в освіті та його психологічне забезпечення

О. Є. Гречаник, кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри наукових основ управління ХНПУ імені Г. С. Сковороди

УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ ТА ПЕРЕПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Визначеність мети — відправна точка
всіх досягнень.

В. Стоун

Не важливо, як повільно ти просуваєшся,
головне, що ти не зупиняєшся.

Конфуцій

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ

За умов реформування системи освіти України, коли провідним вектором розвитку особистості є навчання впродовж усього життя, одним із основних завдань післядипломної освіти, як зазначено в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, є модернізація системи перепідготовки, підвищення кваліфікації та стажування педагогічних, науково-педагогічних працівників і керівників навчальних закладів. З огляду на це кафедра наукових основ управління продовжила роботу над темою «Наукові основи управління в освіті та його психологічне забезпечення» (реєстраційний номер: 0115U005819 від 23.12.2015), керівниця теми — завідувач кафедри,

к.пед.н., доц. О. Є. Гречаник. *Мета роботи* — обґрунтувати провідні ідеї наукових засад управління в освіті та його психологічне забезпечення; конкретизувати напрями вдосконалення управління закладом освіти, оновити навчально-методичне забезпечення управлінської діяльності, діяльності практичного психолога відповідно до вимог освітніх програм зі спеціальностей 073 «Менеджмент» («Управління навчальним закладом», «Менеджмент організацій і адміністрування»), 053 «Психологія», висвітлити можливості застосування сучасних підходів до управління в освіті та його психологічного забезпечення в системі післядипломної освіти.

У цій публікації ми підбиваємо підсумки п'ятирічної роботи кафедри — навчальної, науково-дослідної, методичної та організаційної.

ІСТОРІЯ ТА СЬОГОДЕННЯ КАФЕДРИ

Кафедра наукових основ управління (до 30 серпня 2019 року — кафедра наукових основ управління і психології) починає своє існування з 1982 року, коли в Інституті післядипломної освіти Харківського державного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди було відкрито кафедру наукових основ управління школою. Її очолила Алла Кузнецова, зараз доктор педагогічних наук, професор. У наступні роки керівництво кафедрою здійснював доцент Володимир Корнілов, а пізніше — доцент Галина Єльнікова, зараз доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, методики та менеджменту УІПА. 1994 року кафедру було перейменовано на кафедру менеджменту освіти та психології. Особливо вагомий внесок у її розбудову зробили доктор психологічних наук, професор Владіслав Шпалінський, кандидат педагогічних наук, професор Ганна Сорока, які очолювали кафедру протягом подальших років. Із 2004 року завідувачем кафедри було призначено кандидата педагогічних наук, професора, магістра державного управління Раїсу Черновол-Ткаченко. 2005 року кафедру було перейменовано на кафедру наукових основ управління і психології. Із грудня 2015 року кафедру очолює кандидат педагогічних наук, доцент Олена Гречаник. За роки існування кафедри відбулося її становлення як творчого, ініціативного, висококваліфікованого, досвідченого колективу.

До складу кафедри наукових основ управління зараз входять:

- 1) 7 штатних науково-педагогічних працівників, із них:
 - ✱ 2 особи — кандидати педагогічних наук, професори — Олександра Мармаза, Раїса Черновол-Ткаченко;
 - ✱ 1 особа — кандидат економічних наук, професор Євген Кайлюк;
 - ✱ 4 особи — кандидати педагогічних наук, доценти Олена Гречаник, Віктор Григораш, Ольга Темченко, Таліна Хлебнікова;

- 2) 6 викладчів-сумісників (із них 6 — кандидати педагогічних наук, 1 — доцент (В. Ростовська): Інесса Горбачова, начальник управління освіти адміністрації Холодногірського району Харківської міської ради (до лютого 2020 року); Оксана Гресь, начальник управління освіти адміністрації Московського району Харківської міської ради; Тетяна Куценко, начальник управління освіти адміністрації Київського району Харківської міської ради; Світлана Кіриченко, директор Харківського ліцею № 89; Вікторія Ростовська, начальник відділу позашкільної та професійно-технічної освіти Харківської міської ради; Валерій Шепель, начальник відділу загальної середньої освіти Харківської міської ради;
- 3) 1 особа — молодший навчально-педагогічний персонал (старший лаборант кабінету управління Людмила Астахова).

Протягом 2016–2019 н. р. до штату кафедри входили 6 науково-педагогічних працівників, які забезпечували підготовку спеціалістів зі спеціальності 053 «Психологія» (акредитація 2017 року): доктор психологічних наук, доцент Олена Фальова, кандидат психологічних наук, доцент Анастасія Бровченко, кандидат біологічних наук, доцент Марина Хижняк, кандидат педагогічних наук, доцент Сергій Тадіян, викладачі Ольга Колісник і Алла Разумна.

Сьогодні кафедра наукових основ управління здійснює підготовку фахівців за другим (магістерським) рівнем освіти за спеціальністю 073 «Менеджмент» — освітні програми «Менеджмент організацій і адміністрування», «Управління навчальним закладом» (акредитація 2017 року).

Кафедра забезпечує викладання таких фундаментальних і професійно зорієнтованих дисциплін, як: «Педагогіка вищої школи», «Психологія управління», «Методологія наукового дослідження та дослідно-експериментальна робота в закладі освіти», «Теорія організацій та нормативно-правові аспекти управління», «Менеджмент організацій та управління ЗО», «Інформаційне забезпечення управління ЗО», «Професіограма керівника ЗО», «Стратегічний менеджмент ЗО», «Інноваційний менеджмент ЗО», «Внутрішній аудит ЗО», «Маркетинг в освіті», «Техніка управлінської діяльності», «Управління трудовими ресурсами», «Управління змістом робіт», «Управління фінансовою діяльністю в ЗО», «Освітні технології», «Управління навчальним процесом», «Управління виховним процесом», «Управління якістю», «АРМ менеджера освіти», «Особливості управління закладами освіти різних типів», «Фінансовий менеджмент», «Економіка та фінанси підприємства», «Економічні методи аналізу» та інших.

2017 року було поновлено всі навчальні програми навчальних дисциплін, які викладають співробітники кафедри. У червні цього року відповідно до нових навчальних планів поновлено всі навчальні програми навчальних дисциплін другого (магістерського) рівня освіти зі спеціальності 073 «Менеджмент» за освітніми програмами «Управління навчальним закладом», «Менеджмент організацій і адміністрування».

У першому загальноуніверситетському рейтингу (2017 р.) кафедра наукових основ управління посіла 12 місце, наступного 2018 та 2019 року — 5 місце серед 55 кафедр.

НАУКОВО-ДОСЛІДНА Й МЕТОДИЧНА РОБОТА КАФЕДРИ

» Робота кафедри відповідно до зареєстрованої теми

Упродовж останніх 5-ти років кафедра наукових основ управління працювала над темою «Наукові основи управління в освіті та його психологічне забезпечення» (реєстраційний номер 0115U005819 від 23.12.2015). За цей час було вивчено теоретичні засади психолого-педагогічних та управлінських концептів розвитку сучасної освіти; з'ясовано систему психологічних факторів, інноваційних технологій, процесів оновлення культури організації, формування іміджу, які визначають успішність управлінської діяльності керівників закладів освіти; схарактеризовано зміст і структуру психологічної готовності управлінського персоналу до змін, необхідних для ефективного прийняття раціональних рішень, активного включення працівників у виконання професійних ролей; обґрунтовано основні шляхи формування сприятливого психологічного клімату в педагогічному колективі в процесі реформування освітньої галузі; досліджено загальні питання методики організації та проведення емпіричного дослідження в дипломних роботах і наукових дослідженнях здобувачів освіти, описано процедуру емпіричного дослідження, планування та методики його проведення.

Тематика науково-дослідної роботи кафедри пов'язана з актуальними проблемами управління закладами освіти та його психологічним забезпеченням, використання сучасних технологій в управлінській діяльності, освітньому процесі, практичній діяльності психологів. У період із 2016 року дотепер науково-педагогічними працівниками кафедри підготовлено й видано 249 робіт загальним обсягом 284 друкованих аркуша, а саме:

- ✱ 16 монографій (2 одноосібні (О. Мармаза, О. Фальова, Т. Хлебнікова); 10 у співавторстві (І. Горбачова, О. Гресь, О. Гречаник, В. Григораш, С. Кіриченко, Т. Куценко, Р. Черновол-Ткаченко); 4 — колективні, із них 3 закордонні, видані мовами європейських країн);

- ✕ 7 навчальних посібників для вищої школи (О. Гречаник, В. Григораш, О. Мармаза, Т. Хлебнікова);
- ✕ 1 підручник (О. Фальова у співавторстві);
- ✕ 10 методичних рекомендацій для здобувачів освіти системи післядипломної педагогічної освіти, керівників закладів освіти та їх заступників, психологів;
- ✕ 3 автореферати кандидатських дисертацій (І. Горбачова, С. Кіриченко, Т. Куценко) і 1 автореферат докторської дисертації (О. Фальова);
- ✕ 187 наукових статей, із яких 156 — в Україні, 31 — за кордоном, 7 із яких — у науко-метричних базах Scopus або WOS.

Упродовж 2019 року НПП кафедри отримали 41 авторське свідоцтво на наукові твори, із них: проф. Р. Черновол-Ткаченко — 8; проф. О. Мармаза, доц. О. Гречаник, В. Григораш, Т. Хлебнікова — по 6; доц. О. Темченко — 5; доц. О. Гресь, Т. Куценко — по 1, викл. І. Горбачова, С. Кіриченко — по 1.

Щорічно (березень — травень) кафедра разом із Інститутом підвищення кваліфікації педагогічних працівників і менеджменту освіти (ІПКПМО) ХНПУ імені Г. С. Сковороди організовує та проводить науково-практичну конференцію з проблем управління освітою та її інноваційного розвитку, яка з 2014 року отримала статус Всеукраїнської:

- ✕ 2016-й рік — «Управлінські та психологічні аспекти професійної підготовки фахівців в умовах інноваційного розвитку освіти»;
- ✕ 2017-й рік — «Освіта крізь усе життя: теоретико-методичні пріоритети розвитку»;
- ✕ 2018-й рік — «Інноваційний розвиток національної освіти: стратегія, тактика, виміри змін»;
- ✕ 2019 рік — «Сучасна парадигма якості освіти: ідеї та моделі реалізації»;
- ✕ 2020-й рік — «Модернізація управління в контексті вимог Закону України “Про освіту”».

До участі в конференції запрошуються співробітники кафедри, здобувачі освіти, фахівці-практики, науковці з інших вишів і споріднених кафедр. За результатами роботи конференції видається збірник наукових статей.

Із листопада 2019 року започатковано щорічну студентську науково-практичну конференцію «Інновації в управлінні закладами освіти: теорія та практика», за результатами якої видається збірник тез наукових доповідей здобувачів освіти.

При кафедрі працюють науково-методологічний семінар, управлінські майстерні, психологічні вітальні. Зокрема, упродовж 2019-2020 на-

вчального року було організовано роботу методологічного семінару «Забезпечення якості освіти: підходи, моделі, механізми реалізації», у якому взяли участь усі науково-педагогічні працівники кафедри. За підсумками роботи семінару видано збірник наукових праць.

Члени кафедри беруть участь в організації та проведенні регіональних науково-методичних заходів на базі закладів освіти Харкова й Харківської області, у роботі журі конкурсу «Учитель року», виступають опонентами кандидатських дисертацій, рецензентами наукових видань тощо. Доценти В. Григораш, О. Темченко, Т. Хлебнікова є членами ГО «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами», доцент О. Гречаник має членство в ГО «Українська академія акмеології».

Проф. Р. Черновол-Ткаченко з 2018 року здійснює керівництво науковою лабораторією «Обдарована дитина» на базі Харківської гімназії імені М. Ломоносова № 46.

Усі члени професорсько-викладацького складу кафедри виконують науково-дослідну роботу в межах загальної теми кафедри, напрями їх наукової діяльності відображено на сайті структурного підрозділу, а саме:

- * О. Гресь — упровадження здоров'язберігальних технологій у практику роботи закладів освіти;
- * О. Гречаник — акмеологічний підхід до управління закладом освіти; управління виховною діяльністю;
- * В. Григораш — управління закладом освіти;
- * Є. Кайлюк — фінансово-економічна діяльність;
- * С. Кіриченко — професійна самореалізація педагога;
- * Т. Куценко — удосконалення науково-методичної роботи в закладі освіти на засадах акмеологічного підходу;
- * О. Мармаза — теоретико-методологічні засади формування готовності майбутнього керівника до стратегічного управління розвитком закладу освіти й інноваційної діяльності;
- * В. Ростовська — удосконалення професійної компетентності керівника закладу освіти;
- * О. Темченко — теорія та практика управління закладом освіти; розвиток педагогічної творчості вчителя;
- * Т. Хлебнікова — управління навчальною діяльністю; управління впровадженням інноваційних технологій в освітній процес закладу освіти;
- * Р. Черновол-Ткаченко — розвиток й оновлення професійної компетентності керівника закладу освіти;
- * В. Шепель — оновлення підходів до управління ЗЗСО.

Своєрідним показником наукової діяльності співробітників кафедри є кількість цитувань їхніх наукових робіт та h-індекс. Так, загальний індекс Гірша штатних НПП кафедри дорівнює 36: О. Мармаза — 9 (загальна кількість цитувань — 709), В. Григораш, Т. Хлебнікова — 6 (кількість цитувань відповідно 142 і 228), О. Гречаник, О. Темченко — 5 (кількість цитувань відповідно 73 і 104), Є. Кайлюк — 3 (кількість цитувань 85), Р. Черновол-Ткаченко — 2 (кількість цитувань 14). Професор О. Мармаза входить у п'ятірку найбільше цитованих науковців університету.

Працівники кафедри є членами редколегій Всеукраїнських науково-методичних журналів: «Управління школою», «Завуч. Усе для роботи», «Виховна робота в школі»; доц. В. Григораш — головний редактор Всеукраїнських науково-методичних журналів «Управління школою», «Завуч. Усе для роботи» (ВГ «Основа»); доц. О. Гречаник — позаштатний редактор Всеукраїнського науково-методичного журналу «Виховна робота в школі» (ВГ «Основа»).

Викладацький склад кафедри був постійним учасником харківських телевізійних передач «Єдина країна», «Життя ще простіше», «Громадянська експертиза», «Відтворення», які присвячені різноманітним проблемам соціального та політичного життя, слугують засобами психологічного й особистісного самозахисту в умовах громадянського протистояння.

Кафедра активно співпрацює з Департаментом науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації, Департаментом освіти Харківської міської ради, управліннями освіти районних адміністрацій Харківської міської ради з проблем підвищення якості освіти й управлінської діяльності, психологічного забезпечення управління, підвищення практичної діяльності психологів. НПП кафедри є постійними учасниками й організаторами різноманітних науково-практичних, методичних заходів всеукраїнського, регіонального, міського рівнів (конференції, веб-семінари, управлінські майстерні, круглі столи, колегії, педагогічні ради тощо).

За звітний період усі члени кафедри неодноразово підвищували свою професійну кваліфікацію завдяки стажуванню в різноманітних вишах нашої країни й на інших кафедрах ХНПУ імені Г. С. Сковороди, наприклад:

- ✱ 2016 рік — ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України (О. Гречаник, В. Григораш, О. Мармаза, О. Темченко, Т. Хлебнікова, Р. Черновол-Ткаченко);
- ✱ 2017, 2018, 2019 рр. — Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (Т. Куценко, В. Шепель);

- ✱ 2019 рік — Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова (усі штатні НПП);
- ✱ 2019 рік — ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, ЦППО (О. Гречаник);
- ✱ 2020 рік — кафедра економічної теорії ХНПУ імені Г. С. Сковороди (Є. Кайлюк).

► Міжнародна діяльність кафедри

Професорсько-викладацький склад кафедри бере участь у міжнародних проектах, зокрема в міжнародному стажуванні:

- ✱ улітку 2017 року доц. кафедри В. Ростовська пройшла стажування в Балтійському науково-дослідному інституті проблем трансформації економічного простору з теми: «Інноваційні освітні технології: досвід країн Європейського союзу та його впровадження фахівців з економіки та управління»;
- ✱ упродовж 2017/2018 н. р. викладачі О. Гресь, С. Кіриченко, Т. Куценко стажувались у Вищій Школі Лінгвістичній м. Ченстохова (Республіка Польща), обсяг — 5 кредитів ECTS (150 годин), тема: «Інноваційні методи та технології навчання. Новітнє в європейській освітянській практиці»;
- ✱ упродовж 2018/2019 н. р. 5 науково-педагогічних працівників (проф. О. Мармаза, Р. Черновол-Ткаченко, доц. О. Гречаник, О. Темченко, Т. Хлебнікова) пройшли стажування за у Вищому Семінаріумі Духовному в м. Варшава (Республіка Польща) обсягом 6 кредитів ECTS (180 годин) з теми: «Академічна доброчесність. Менеджмент вищої освіти».

► Реалізація зв'язків зі школою

Науково-методична робота кафедри тісно пов'язана з проблемами вдосконалення управлінської діяльності керівників закладів освіти різних типів і форм власності, підвищення рівня педагогічної майстерності вчителів, викладачів і вихователів.

Члени кафедри беруть активну участь у районних, міських, обласних освітянських заходах, активно співпрацюючи із роботодавцями — управліннями (відділами) освіти районних держадміністрацій. Так, проф. О. Мармаза є консультантом управління освіти адміністрації Київського району Харківської міської ради з теми «Інноваційні підходи до управлінської діяльності» (з 2017 року), доц. Т. Хлебнікова — консультантом управління освіти адміністрації Новобаварського району Харківської міської ради з теми «Діагностико-технологічний підхід в управлінні закладом освіти» (з 2017 року); проф. Р. Черновол-

Ткаченко здійснює керівництво науковою лабораторією «Обдарована дитина» на базі Харківської гімназії імені М. Ломоносова № 46 (експеримент зареєстровано в МОНУ 2018 року).

Науково-педагогічні працівники здійснюють науково-методичне керівництво шкільними кафедрами, відкритими в Харківській гімназії № 23, Харківській ЗОШ І–ІІІ ступенів № 124 (відп. проф. Р. Черновол-Ткаченко), Харківській гімназії № 163, Харківській ЗОШ І–ІІІ ступенів № 113 (відп. доц. В. Григораш), Харківському ліцеї № 4, Харківській ЗОШ І–ІІІ ступенів № 142 (відп. доц. О. Гречаник). Роботу із цими закладами освіти організовано відповідно до складених планів роботи з урахуванням їхніх потреб. Керівники кафедр організовують роботу на діагностичній основі, виступають із доповідями на засіданнях педагогічних рад, використовують інтерактивні форми в роботі з учителями, батьками й учнями. Так, у рамках роботи кафедр проведено науково-практичні й теоретичні семінари, круглі столи, засідання педагогічних рад: «Сучасні виховні системи та технології», «Професіоналізм педагога: сутність, структура, засоби розвитку», «Традиційна й інноваційна педагогіки як складові сучасного уроку, що забезпечують сучасний рівень якості освіти», «Використання можливостей НВП у забезпеченні становлення особистості учня — майбутнього громадянина України», «Забезпечення державно-громадського управління як головна умова якісного керівництва навчальним закладом», «Формування стратегії розвитку навчального закладу», «Умови формування культури організації навчального закладу», «Маркетингова діяльність школи», «Моніторинг навчального-виховної діяльності ЗНЗ», «Розвиток конфліктологічної компетентності педагога», «Використання сучасних технологій у практичній діяльності психолога», «Організація профілактики девіантної поведінки учнів молодших класів» тощо. Учні з учителями відвідують кафедру в Дні відкритих дверей, беруть участь у наукових заходах, які організовує кафедра.

Науково-педагогічні працівники кафедри також постійно надають індивідуальні консультації педагогам — учасникам професійних конкурсів «Учитель року», «Вихователь року», «Класний керівник».

Викладачів кафедри запрошують читати лекції, проводити майстер-класи для керівників закладів освіти, методистів, психологів, педагогів міста й області на базі КВНЗ «ХАНО», Науково-методичного педагогічного центру Департаменту освіти Харківської міської ради, закладів освіти різних типів і форм власності.

Протягом звітного періоду проф. Р. Черновол-Ткаченко, доц. О. Гресь, Т. Куценко щорічно беруть участь у роботі журі районного етапу конкурсу «Учитель року».

Члени сектору психології протягом 2016–2019 рр. активно працювали над темою психологічного супроводу управлінської діяльності, брали участь у науково-методичних заходах (конференції, круглі столи, педагогічні ради, виховні заходи), які було організовано управліннями освіти адміністрацій районів м. Харкова, педагогічними колективами закладів освіти м. Харкова. Крім цього, члени сектору психології активно співпрацювали з медичними установами міста, центрами розвитку дитини, на базі яких здобувачі освіти проходили виробничу практику.

► Робота кафедри зі здобувачами освіти

Кафедра здійснює роботу зі студентами з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей, а саме: усі студенти є дорослими людьми, з певним життєвим і професійним досвідом, деякі студенти мають управлінський досвід роботи, усі вони вже мають вищу освіту (дехто не одну), деякі студенти мають науковий ступінь доктора філософії (кандидата педагогічних, філософських, історичних та інших наук). З огляду на це професорсько-викладацький склад кафедри ставить за мету поглибити фундаментальну підготовку здобувачів освіти, їхні науково-теоретичні знання, розвинути науково-практичні вміння, творчі здібності, залучити до виконання спеціальних завдань, що потребують виявлення високого рівня знань з управління закладами освіти, розвинути національно-патріотичні якості.

Цьому сприяють такі форми роботи, як:

- ✖ управлінські вітальні (щорічно проходять на базі опорних шкіл) із певних проблем управління, наприклад: вимоги до сучасного уроку, засоби розвитку професійної компетентності вчителя, моделювання виховної системи закладу освіти, розроблення програми розвитку закладу освіти, сучасні підходи до управління закладом освіти, побудова внутрішньої системи забезпечення якості освіти, академічна доброчесність учасників освітнього процесу тощо;
- ✖ психологічні вітальні (щорічно до 2019 року проходили на базі опорних шкіл або на базі ХНПУ імені Г. С. Сковороди) із таких проблем: розвиток психологічних якостей керівника, психологічний супровід роботи з обдарованими дітьми, формування конфліктологічної компетентності вчителя, акмеологічні технології в управлінні закладом освіти, профілактика девіантної поведінки учнів тощо;
- ✖ ділові ігри, квести, круглі столи, наприклад: хмарні технології в практичній діяльності психолога, упровадження сучасних освітніх технологій в освітній процес школи, управлінська майстерність керівника закладу освіти, професіограма сучасного психолога тощо;

- ✱ виїзні науково-практичні семінари, навчальні екскурсії, що поглиблюють знання про рідний край, національну історію, розвиток науково-педагогічної думки в Україні, сприяють реалізації основних завдань Стратегії національно-патріотичного виховання (екскурсії студентських груп і викладачів по Харківській, Полтавській, Запорізькій, Донецькій області).

Розвиток творчих здібностей здобувачів освіти відбувається також шляхом:

- ✱ індивідуальної роботи викладачів зі здобувачами освіти (керівництво науково-дослідною роботою, консультування тощо);
- ✱ залучення студентів до роботи в складі малих груп, які формуються викладачем за певним тематичним напрямом;
- ✱ залучення студентів до участі в засіданнях методологічного семінару кафедри («Модернізація освітнього процесу в ІПО», «Навчально-методичний комплекс дисципліни як ресурс підвищення якості освіти» тощо);
- ✱ залучення студентів до участі в щорічній Всеукраїнській науково-практичній конференції з проблем управління якістю освіти;
- ✱ залучення здобувачів освіти до участі в щорічній студентській науково-практичній конференції з проблем управлінської діяльності;
- ✱ залучення студентів до написання і публікації статей і тез наукових доповідей за результатами їхніх наукових досліджень. Із цією метою кафедрою ініційовано випуск збірника наукових праць за результатами роботи науково-практичної конференції. Щороку здійснюється випуск збірника на засадах самофінансування. До складу редакційної колегії, яка здійснює відбір і коректуру представлених статей, входять директор ІПКПІМО ХНПУ імені Г. С. Сковороди, проф. Р. Черновол-Ткаченко, заступник директора з навчально-виховної роботи, проф. О. Мармаза, зав. кафедри наукових основ управління, доц. О. Гречаник, доц. кафедри О. Фальова. Крім цього, здобувачі освіти мають можливість подати свої доробки для публікації у Всеукраїнських науково-методичних журналах видавничої групи «Основа»: «Управління школою», «Завуч. Усе для роботи», «Виховна робота в школі», «Шкільному психологу. Усе для роботи». 7 студентів мають наукові публікації в закордонних виданнях у співавторстві зі своїм науковим керівником — доц. Т. Хлебніковою. Загалом за 5 останніх років здобувачі освіти мають 680 наукових публікацій (таблиця).

ІНФОРМАЦІЯ ПРО УЧАСТЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ 073 «МЕНЕДЖМЕНТ», 053 «ПСИХОЛОГІЯ» В НАУКОВО-ПРАКТИЧНИХ КОНФЕРЕНЦІЯХ, ОРГАНІЗОВАНИХ ІПКПМО І КАФЕДРОЮ НАУКОВИХ ОСНОВ УПРАВЛІННЯ ХНПУ ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ

Вид діяльності	Кількість студентів-учасників				
	2016	2017	2018	2019	2020
Участь у всеукраїнських конференціях	78	98	198	149	71
Участь у регіональних конференціях	—	—	—	86	—
Наукові публікації студентів у збірнику матеріалів конференції	78	98	198	235	71
Наукові публікації студентів у закордонних виданнях	—	—	—	7	—

Кафедра приділяє значну увагу висвітленню напрямів своєї роботи зі студентами, їх ознайомленню із запланованими заходами, оприлюдненню відомостей про досягнення студентів у науковій діяльності з проблем менеджменту та психології, що здійснюється шляхом розміщення відповідної інформації на сайті кафедри, в університетській газеті «Учитель», на стендах ІПКПМО.

Невід'ємною і важливою складовою професійної підготовки є **виробнича та науково-дослідна практики** обсягом 7,5 кредитів ECTS (225 годин), які заплановані відповідно в другому та третьому семестрах на базі закладів освіти м. Харкова й інших організацій, про що укладено відповідні угоди з управліннями освіти адміністрацій районів Харківської міської ради. НПП кафедри складено навчальні та робочі програми практик, підготовлено й видруковано методичні рекомендації до виконання завдань практики, розроблено критерії оцінювання, кваліметричні моделі та протоколи оцінювання якості освіти та якості освітньої діяльності ЗО. Перед початком виробничої або науково-дослідної практики здобувачів освіти долучають до участі в настановній конференції, метою якої є повідомлення програми й завдань практики. По закінченні практики здобувачі освіти впорядковують матеріали своїх спостережень, висновків і представляють їх на звітній конференції. Цього року у зв'язку зі змінами в законодавстві України про освіту, локальними нормативними актами нами було перероблено навчальні плани та програми практик у бік їх збільшення, тепер загальний обсяг практики становить 9 кредитів ECTS (270 годин).

ВИСНОВКИ

Отже, результати науково-дослідної та методичної роботи кафедри наукових основ управління ХНПУ імені Г. С. Сковороди можуть бути використані в процесі організації освітнього процесу в інститутах післядипломної освіти, практиці роботи закладів освіти різних типів; у процесі розробляння зорієнтованих на розвиток закладу освіти підручників і навчальних посібників із різних навчальних предметів (для керівників ЗО, педагогів, менеджерів організацій, психологів); у процесі проведення наукових досліджень у сфері управління освітою, організації підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації керівників закладів освіти, менеджерів організацій, практичних психологів.

Сьогодні кафедра наукових основ управління здійснює підготовку фахівців за другим (магістерським) рівнем освіти за спеціальністю 073 «Менеджмент» — освітні програми «Менеджмент організацій і адміністрування», «Управління навчальним закладом» (акредитація 2017 року).

Наукова продукція кафедри складає 249 робіт загальним обсягом 284 друкованих аркуша. Отримано 41 авторське свідоцтво на наукові твори.

Під керівництвом викладачів підготовлено 680 наукових статей і тез наукових доповідей студентів.

Загальний індекс Гірша штатних НПП кафедри дорівнює 36.

Результати дослідження були обговорені на 19 міжнародних та всеукраїнських конференціях і семінарах. Співробітники кафедри є учасниками програм міжнародного стажування.

За звітний період за тематикою цієї роботи захищено три кандидатських і одна докторська дисертації, 1 особа отримала вчене звання доцента.

Співробітники кафедри підтримують зв'язки із закладами освіти різних типів, постійно працюють над оновленням навчально-методичного забезпечення викладання навчальних дисциплін і практичної підготовки здобувачів освіти, упровадженням інноваційних підходів в управлінську діяльність і в освітній процес підготовки магістрів із менеджменту, розроблянням діагностичного інструментарію для вимірювання якості освіти та якості освітньої діяльності.

ДОДАТКИ

Додаток 1

► Основні наукові публікації співробітників кафедри наукових основ управління за 2016–2020 рр.

Монографії

1. Іонова О. М., Черновол-Ткаченко Р. І., Гресь О. В. Здоров'язберігаюча діяльність керівника загальноосвітнього навчального закладу: теоретичні та практичні аспекти. Харків : Основа, 2016. 144 с.

2. Рибалко Л. С., Черновол-Ткаченко Р. І., Куценко Т. В. Акмеологічні засади професійної самореалізації вчителів у системі методичної роботи загальноосвітніх навчальних закладів. Харків : Основа, 2017. 128 с.
3. Фальова О. Є. Психологія самореалізації жінки в умовах порушення сімейного функціонування: психодіагностика і психологічна корекція. Київ : LAT & K, 2016. 324 с.
4. Рибалко Л. С., Куценко Т. В. Професійна самореалізація учителів загальноосвітніх навчальних закладів в умовах сучасних викликів (акмеологічний аспект). *Сучасні акмеологічні дослідження: теоретико-методологічні та прикладні аспекти (колективна монографія)*. Київ : Київ. ун-т імені Б. Грінченка, 2016. 912 с.
5. Рибалко Л. С., Черновол-Ткаченко Р. І., Кіриченко С. В. Професійна самореалізація вчителів старшої школи в освітній проектній діяльності в контексті нової української школи. Харків : Основа, 2018. 144 с.
6. Горбачова І. І., Кіриченко С. В., Куценко Т. В., Мармаза О. І., Черновол-Ткаченко Р. І. *Educational Studios: Theory and Practice : monograph* / edit. S. T. Zolotukhina, I. M. Trubavina. Prague-Vienna : Premier Publishing, 2018. 420p.
7. Рибалко Л. С., Черновол-Ткаченко Р. І., Твердохліб Г. В. Професійна самореалізація педагогів: іншомовне освітнє середовище, технологія самореалізації вчителів іноземної мови. Харків : Основа, 2019. 112 с.
8. Рибалко Л. С., Черновол-Ткаченко Р. І., Горбачова І. І. Формування професійної мобільності вчителів: акмеологічний підхід, загальна середня освіта. Харків : Основа, 2019. 96 с.
9. Гречаник О. Є., Григораш В. В. Організація внутрішнього аудиту в закладі загальної середньої освіти. Харків : Основа, 2019. 144 с.
10. Гречаник О. Є., Григораш В. В. Формування акмеологічної компетентності вчителя в системі післядипломної освіти. Харків : Основа, 2019. 144 с.
11. Гречаник О. Є., Григораш В. В., Мармаза О. І., Темченко О. В., Хлебнікова Т. М., Черновол-Ткаченко Р. І. *Theory and Practice of Future Teacher's Training for Work in New Ukrainian School*. Prague, OKTAN PRINT s.r.o., 2020. 674 p.
12. Мармаза О. І. Інновації в менеджменті освіти. Харків : Основа, 2019. 128 с.
13. Мармаза О. І. Пізнавально-творча і професійна самореалізація особистості в евристичній освіті. Суми : ФОП Цьома С. П., 2019. 242 с.
14. Мармаза О. І., Черновол-Ткаченко Р. І. Духовно-інтелектуальне виховання і навчання молоді в ХХ столітті : міжн. кол. монографія. Харків : Вид. Стиль Издат, 2019. 464 с.
15. Мармаза О. І. *Organization and management in the services' sphere on selected examples : Monograph*. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2020; 295 с.
16. Хлебнікова Т. М. Організація особистісно зорієнтованого навчання в системі післядипломної освіти. Харків : Основа, 2019. 128 с.

Навчальні посібники

1. Хлебнікова Т. М. Освітні технології (в схемах та таблицях). Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2016. 100 с.
2. Григораш В. В. Управлінські рішення директора школи: накази і розпорядження. Харків : Основа, 2017. 256 с.

3. Мармаза О. І. Інноваційний менеджмент. Харків : ТОВ «Планета-принт», 2016. 197 с.
4. Мармаза О. І. Менеджмент освітньої організації. Харків : ТОВ «Щедра садиба», 2017. 126 с.
5. Мармаза О. І., Гречаник О. Є., Хлебнікова Т. М. Положення та програма виробничої практики (стажування) : Навч.-метод. посіб. для студ. і слухачів зі спец. 073 «Менеджмент» («Менеджмент і адміністрування», «Управління навчальним закладом»). Харків : ХНПУ, 2016. 83 с.
6. Хлебнікова Т. М., Гречаник О. Є. Підготовка наукових досліджень зі спеціальності 073 «Менеджмент» («Управління навчальним закладом», «Менеджмент і адміністрування»). Харків : ХНПУ, 2017. 48 с.
7. Черновол-Ткаченко Р. І., Сєдова Т. Д., Чепіга І. В., Амнілогова Л. П. Школа розвитку обдарувань. У двох частинах. Харків : Основа, 2019. 208 с.

Підручники

1. Научитель О. Д., Гулий Ю. І., Фальова О. Є. Організація психологічної служби : методологічні та психолого-педагогічні аспекти. Харків : Основа, 2016. 259 с.

Методичні рекомендації

1. Гречаник О. Є. Інформаційне забезпечення управління навчальним закладом (метод. рек. для студентів зі спеціальності 073 «Менеджмент»). Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2016. 65 с.
2. Темченко О. В. Управління персоналом та корпоративне управління (метод. рек. до семін. і практ. занять). Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2016. 104 с.
3. Хлебнікова Т. М., Гречаник О. Є. Вимоги до написання й оформлення курсової роботи (метод. рек. для студ. зі спеціальності 073 «Менеджмент» і слухачів зі спеціальностей 014 «Середня освіта (за предметними спеціалізаціями)», 017 «Фізична культура і спорт»). Харків : ТОВ «Щедра садиба плюс», 2016. 27 с.
4. Темченко О. В. Управління змістом робіт (метод. рек. до навч. курсу для студ. зі спец. 073 «Менеджмент» («Управління навчальним закладом»). Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2016. 116 с.
5. Хлебнікова Т. М. Педагогіка вищої школи (навч.-метод. рек. до сем.-практ. занять зі спец. 073 «Менеджмент» («Управління навчальним закладом», «Менеджмент і адміністрування»). Харків : [б. в.], 2017. 80 с.
6. Куценко Т. В. Методичні рекомендації до впровадження педагогічних умов професійної самореалізації вчителів у системі методичної роботи загальноосвітніх навчальних закладів для директорів, методистів, учителів, слухачів Інституту підвищення кваліфікації, перепідготовки. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2016. 93 с.
7. Хлебнікова Т. М. Управління навчальною діяльністю : навч.-метод. рек. до сем.-практ. занять зі спец. 073 «Менеджмент» («Управління навчальним закладом», «Менеджмент і адміністрування»). Харків, 2018. 97 с.
8. Хлебнікова Т. М. Освітні технології. Метод. рек. до сем.-практ. занять для студ. зі спец. 073 «Менеджмент». Харків : ФОП Заночкин Д. Л., 2019. 71 с.

9. Куценко Т. В. Методичні рекомендації до впровадження педагогічних умов професійної самореалізації вчителів у системі методичної роботи закладів загальної середньої освіти для директорів, методистів, учителів, слухачів Інституту підвищення кваліфікації педагогічних працівників і менеджменту освіти. Харків : ФОП Ясинський А. В., 2019. 93 с.
10. Ростовська В. І. Управління статутною діяльністю. Метод. рек. для студ. зі спец. 073 «Менеджмент» за освітньою програмою «Управління навчальним закладом». Харків : ХНМУ, 2018. 55 с.

Автореферати дисертацій

1. Фальова О. Є. Психологія самореалізації жінки в умовах порушення сімейного функціонування: психодіагностика і психологічна корекція : автореф. дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.04 — медична психологія. Харків, 2017. 44 с.
2. Кириченко С. В. Професійна самореалізація вчителів старшої школи в освітньо-проектній діяльності: автореф. дис. ... к-та пед. наук : 13.00.04 — Теорія і методика професійної освіти. Харків, 2017. 20 с.
3. Куценко Т. В. Педагогічні умови професійної самореалізації вчителів у системі методичної роботи загальноосвітніх навчальних закладів: автореф. дис. ... к-та пед. наук : 13.00.04 — Теорія і методика професійної освіти. Черкаси, 2017. 20 с.
4. Горбачова І. І. Формування професійної мобільності вчителів на засадах акмеологічного підходу в системі методичної роботи загальноосвітніх навчальних закладів: автореф. дис. ... к-та пед. наук : 13.00.04 — Теорія і методика професійної освіти. Харків, 2018. 20 с.

Додаток 2

» Відзнаки й нагороди співробітників кафедри наукових основ управління

Рік	П.І.Б. працівника	Вид відзнаки (нагороди)
2016	Черновол-Ткаченко Раїса Іванівна	Почесний знак «Гордість освіти Дергачівщини»
2016	Хлебнікова Таліна Миколаївна	Почесний знак «Гордість освіти Дергачівщини»
2018	Кіриченко Світлана Володимирівна	Подяка Міністерства освіти і науки України
2018	Куценко Тетяна Володимирівна	Почесна відзнака Харківської обласної ради «Слобожанська слава»
2019	Мармаза Олександра Іванівна	Почесна відзнака ХНПУ імені Г. С. Сковороди (медаль Г. С. Сковороди)
2019	Шепель Валерій Миколайович	Подяка управління освіти Херсонської міської ради; подяка Харківської міської батьківської ради

Зміст

Передмова	1
<i>Гречаник О. Є.</i>	
Удосконалення підготовки та перепідготовки фахівців у системі післядипломної освіти в контексті модернізації системи освіти України	2
<i>Черновол-Ткаченко Р. І.</i>	
Здоров'язберігальна діяльність керівника закладу загальної середньої освіти як управлінська проблема	18
<i>Темченко О. В.</i>	
Професійна підготовка сучасного менеджера: проблеми та шляхи їх подолання	30
<i>Григораши В. В.</i>	
Концептуальні засади комунікативного менеджменту	43
<i>Мармаза О. І.</i>	
Експертиза закладу освіти та його об'єктів у контексті кваліфікаційної роботи здобувача вищої освіти зі спеціальності «Менеджмент»	55
<i>Хлебнікова Т. М.</i>	
Управління процесом розвитку педагогічного колективу закладу загальної середньої освіти	70
<i>Шепель В. М.</i>	
Особливості зарахування учнів до десятих класів закладів загальної середньої освіти	80
Діагностичні матеріали для оцінювання якості освіти та якості освітньої діяльності, розроблені науково-педагогічними працівниками кафедри наукових основ управління	
	83